

Exponatele muzeistice ca surse istorice la orele de istorie în ciclul gimnazial

Museum exhibits as historical sources in history classes in the gymnasium cycle

Angela Lisnic, conf. univ. dr.,
Catedra de istorie și științe sociale,
Facultatea de Istorie și Geografie
UPSC „Ion Creangă”, Chișinău

Rezumat

Muzeul, în formatul contemporan, oferă informații, expoziții și activități educative privind înțelegerea și perceperea trecutului. Totodată, muzeul și exponatele muzeistice sunt surse importante în educația istorică contemporană. Valorificarea exponatelor muzeale în calitate de surse istorice la orele de istorie, în demersul didactic contemporan, trebuie pusă în raport cu o epocă istorică concretă. Aplicarea principiului cronologic în lucrul cu sursele muzeistice creează premise pentru receptarea și înțelegere complexă a trecutului. Utilizarea instrumentarului muzeal la orele de istorie probează oportunitatea și actualitatea aplicării lor în demersul didactic. Valorificarea surselor muzeistice la orele de istorie determină creșterea interesului față de trecut.

Cuvinte-cheie: exponate muzeale, surse istorice, demers didactic, lecția de istorie, educație muzeală, patrimoniul muzeal.

Abstract

The Contemporary Museum offers information, exhibitions and educational activities on understanding and perceiving the past. At the same time, the museum and museum exhibits are important sources in contemporary historical education. The capitalization of museum exhibits as historical sources in history classes in contemporary didactic approach must be made in relation to the concrete historical age. Applying the chronological principle to work with museum sources creates prerequisites for the more nuanced reception and understanding of the past. The use of museum tools in history classes demonstrates the timeliness and timeliness of their application in the teaching process. Involvement of museum sources in history classes increases the interest in the past.

Keywords: museum exhibits, historical sources, didactic approach, history lesson, museum education, museum heritage.

Motiv de cercetare

Globalizarea și explozia informațională deschid noi oportunități în valorificarea patrimoniului muzeal. Astfel, muzeul, în formatul contemporan, oferă informații, expoziții și activități educative privind înțelegerea și perceperea trecutului. Totodată, muzeul și exponatele muzeistice prezintă surse importante în educația istorică contemporană. Cercetarea de față vine să prezinte referințe teoretice privind valorificarea exponatelor muzeale și să

propună unele modalități din practicile de aplicare a surselor istorice în demersul didactic contemporan.

*Referințe teoretico metodologice
privind sursele muzeistice ca subiect de
studiu*

Reformele care au loc, în prezent, la diferite niveluri și în diferite sfere impun o reevaluare a multor lucruri, principii și forme pentru existență în noile condiții din societatea contemporană. Una din aceste sfere este și cea educațională. În acest context, susținem ideea lui C. Cucos, care afirmă că „într-un context în care educația este disponibilizată la nivelul atâtor factori, a vorbi despre pedagogie muzeală devine o provocare nu numai teoretică, dar și expresia unei oportunități de conturare a unor practici eficiente de ordin formativ, care să completeze ceea ce se realizează prin intermediul activităților școlare curente. Aceasta mai ales că educația formală tinde să-și subsumeze, tot mai explicit, trasee și contexte noi de învățare, cum sunt sala de expoziție, muzeul, așezămintele cultural-istorice de toate felurile (a se vedea ce se întâmplă în săptămâna numită *Școala, altfel!* sau *Să știi mai multe, să fii mai bun!* [6, p. 34]. Această afirmație este în deplină consonanță cu studiile altui cercetător, R. Stradling, care susține că „a învăța să gândești istoric a însemnat și recunoașterea faptului că istoria și cei care încearcă să reconstituie trecutul – înțelegând prin aceștia

muzeografi, regizori de film, producători de televiziune și jurnaliști – sunt constrânși de tipurile de surse la care au acces, interpretează și utilizează dovezile respective în mod diferit, selectează și pun în evidență diferite aspecte ale acestora. Cu alte cuvinte, majoritatea fenomenelor istorice, dacă nu chiar toate, pot fi interpretate și reconstruite dintr-o varietate de perspective, reflectând limitele dovezilor existente, interesele subiective ale celor care le interpretează și le reconstituie, dar și influențele culturale în schimbare și care determină ce anume (și în ce măsură) fiecare generație consideră că este semnificativ din istorie” [10, p. 25]. În acest context, menționăm că este incontestabilă importanța integrării surselor muzeistice în cunoașterea istoriei, pentru tânăra generație. Noile concepte metodologice privind tratarea istoriei, concomitent cu deciziile la nivel european, demonstrează valoarea și importanța surselor aplicate în demersul didactic. În acest context, consemnăm că sursele muzeistice devin un subiect important de cercetare nu doar din punct de vedere istoric, ci și din punct de vedere didactic, în educația istorică contemporană. Astfel, studiile cercetătorilor Hooper-Greenhill, Eilean, și Allard Michel [6] demonstrează teoretic și metodologic valoarea și importanța educației muzeistice, fapt susținut și de cercetătorul rus M. Iuhnevichi [20], care pune la dispoziție

pentru mediul universitar și pentru cadrele didactice un suport didactic privind educația muzeistică. Aceeași idee este promovată de către B. Stolearov [19]. Cercetătoarea T.V. Galchina [16] pune în discuție fenomenul comunicativ al excursiei în calitate de componentă de bază pentru educația muzeistică, susținând viziunile lui Hooper-Greenhill, Eilean și Allard Michel [8]. Aspectele muzeistice sunt examinate, de asemenea, de către Iunevici [20] și T.V. Galchina [17], E. Iacuba [18], care studiază muzeul în legătură cu domeniul educațional, estimând importanța acestuia pentru educație. Subiectul dat nu este trecut cu vederea nici de cercetătorii din România, printre care îi putem menționa pe Raluca Andrei [3], Mihaela Murgoci [10], Alexandra Zbucă [14], Gherghina Boda [4], nici de cei din Republica Moldova, care studiază valoarea și importanța muzeelor și a educației muzeistice pentru tânără generație. Cercetările privind valoarea și importanța muzeului în calitate de subiect al patrimoniului universal și național, totodată, relevă și aspectele pragmatice ale acestei valorificări.

*Considerații privind aplicările
didactice ale exponatelor muzeistice*

Formarea competențelor legate de analiza surselor istorice este unul dintre obiectivele importante ale predării istoriei atât în ciclul gimnazial, cât și în cel liceal. Instrumentele de analiză aplicate pentru

diferite surse sunt diverse și complexe. Din această perspectivă, strategiile didactice focalizate pe utilizarea surselor istorice trebuie să ia în considerare așa elemente, cum sunt categoria formală de sursă, categoria cronologică, utilitatea sursei în realizarea obiectivelor la orele de istorie. Actualmente, există numeroase studii privind cercetările ce examinează educația muzeistică în calitate de element distinctiv al educației contemporane. În aceste studii și cercetări se propun mai multe tipologii și clasificări ale resurselor muzeistice care pot fi valorificate la orele de istorie. Astfel, trebuie remarcat faptul că există o diversitate a tematicilor și surselor muzeistice care pot fi aplicate la orele de istorie în ciclul gimnazial; deci obiectele muzeale care pot fi utilizate la orele de istorie trebuie puse în raport cu epoca istorică concretă. Aplicarea principiului cronologic în lucrul cu sursele muzeistice creează premise pentru receptarea și înțelegere mai nuanțată a trecutului istoric universal, național și local. Pentru o utilizare eficientă a resurselor muzeistice, se cere să fie respectate principiul de vârstă, autenticitatea obiectelor muzeistice și corelarea lor cu conținutul istoric studiat la orele de istorie. În felul acesta, textele muzeale predestinate elevilor pot fi clasificate în două categorii: texte care sunt adresate auditoriului (elevilor) din expozițiile permanente sau temporare ale

muzeului și texte care sunt adresate lucrătorilor muzeelor, părinților și profesorilor și care se pot utiliza în scopuri instructiv-educative.

Recomandări practice privind tematica muzeistică și

instrumentarul muzeal pentru ciclul gimnazial

Analiza repertoriului muzeal din Republica Moldova și accesul în spațiul virtual ne-a permis să identificăm un șir de oportunități de utilizare a exponatelor muzeistice în ciclul gimnazial. Venim cu un șir de sugestii privind teme și exerciții tematice istorice pentru o valorificare pragmatică a patrimoniului muzeal în scopuri didactice.

Astfel, pentru epoca antică poate fi utilizată colecția de arheologie care provine din săpături arheologice, descoperiri întâmplătoare și achiziții, donații și transferuri și care sunt reprezentative pentru Paleolitic, Neolitic, Epoca bronzului, Epoca fierului, Epoca romană, prin unelte din silex, piatră cioplite și șlefuite, din os, cupru, bronz și fier; plastică zoomorfă și antropomorfă; ceramică pictată de tip Cucuteni; arme (topoare, vârfuri de lance și sulițe, săbii etc.); vase și ustensile casnice; obiecte de podoabă (piepteni, pandantive, fibule, coliere, inele etc.); piese de harnașament. De asemenea, pot fi utilizate imaginile diferitor instrumente muzicale –

cu clape, cu coarde, de percuție, de suflat; de mobilier (scaune și fotolii, mese, dulapuri și comode, canapele etc.), care reprezintă mai multe stiluri artistice; obiecte memoriale; hărți și planuri datând din sec. XIX-XX.

Toate acestea pot fi propuse în calitate de conținut în realizarea jocului interactiv *Quest*. Etapa pregătitoare a acestui joc constă în selectarea imaginilor surselor din epoci istorice concrete și pe o anumită temă istorică, pentru a fi examinate prealabil de către elevi. La începutul excursiei în muzeu, elevilor li se dau fișe de lucru, pentru a identifica în spațiul muzeal imaginile selectate. După ce sunt identificate, elevii trebuie să prezintă o caracteristică succintă a obiectului găsit.

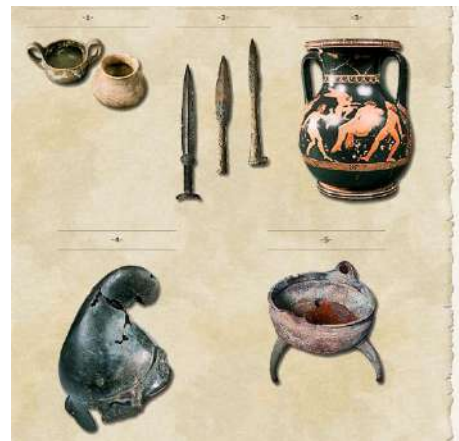

Figura 1. Colecția de istorie
https://www.nationalmuseum.md/ro/collecti- ons/colectia_de_arheologie/.

Una din recentele inovații muzeale, care poate fi propusă pentru utilizare atât elevilor, cât și profesorilor este caietul educațional, elaborat de Secția de relații publice, în cadrul programului de pedagogie

muzeală *Altfel de școală la muzeu*. Acest instrument de pedagogie muzeală este pus la dispoziția elevilor din ciclul gimnazial în cadrul vizitelor tematice interactive în compartimentul Istorie Medievală al expoziției permanente „Istorie și civilizație” a Muzeului Național de Istorie a Moldovei.

Figura 2. DESCOPERĂ EVUL MEDIU împreună cu CAVALERUL CURIOS, https://www.nationalmuseum.md/ro/news/archive/descopera_evul_mediu_impreuna_cu_cavalerul_curios/

Structura programului *Altfel de școală la muzeu* propune un ciclu de lecții muzeale/vizite interactive. Aceste vizite se desfășoară într-una din sălile expoziției permanente „Istorie și civilizație” și presupun o abordare interdisciplinară și interactivă a subiectului ales. Temele sunt tratate diferențiat, în funcție de vârstă și nivelul de cunoștințe al publicului tânăr. Printre temele vizitelor active propuse de acest muzeu am identificat următoarele: *Strămoșii noștri – istoria noastră; Civilizația daco-romană la Răsărit de Carpați. Columna lui Traian; Constituirea*

și consolidarea statului medieval moldovenesc; Școala, tiparul și gândirea științifică în Evul Mediu; Basarabia în cadrul Imperiului Rus, 1812-1917; Marea Unire și procesul de integrare a Basarabiei în România Mare; Cultura și învățământul în perioada interbelică; Al Doilea Război Mondial. Operația Iași – Chișinău. https://www.nationalmuseum.md/ro/news/archive/inscrie_te_la_proiectele_de_educatie_si_divertisment/

Un alt mod de utilizare a exponatelor muzeistice ce pot fi aplicate la orele de istorie sunt **atelierele**, pe diverse teme și subiecte. Am constatat că muzeul propune următoarele tipuri de ateliere:

Atelierul de arheologie experimentală cu tema „**Obiectul arheologic – o enigmă**”, care, de fapt, își propune o

incursiune prin epocile de mult apuse, publicul tânăr fiind invitat să descopere tainele vieții comunităților umane preistorice. Programul conține o parte teoretică (vizită ghidată în expoziția de istorie veche și antică și vizionarea unui film documentar ce reconstituie o așezare umană de acum șase mii de ani) și una aplicativă, în atelier (familiarizarea cu obiectul arheologic propriu-zis și oferirea posibilității de a-l utiliza, modelarea unor vase preistorice după piese originale).

Atelierul „Tainele ceramicii preistorice” presupune reînvierea meșteșugul ceramicii strămoșilor noștri. Prin intermediul proiecțiilor audiovizuale și al prezentărilor de obiecte originale din patrimoniul muzeal, precum și prin activități practice de modelaj în lut se descoperă rosturile practice și virtuțile artistice ale vasului de ceramică recuperat din săpături arheologice.

Atelierul „Istoria și arta scrisului” își propune să îi introducă pe elevi în lumea scrisului și a suporturilor de scris, a tiparului și a cărții. Cu ajutorul instrumentelor istorice de scris (bucățele de lemn sau de os, pană, creion, toc cu peniță, stilou, călamară etc.) participanții la atelier scriu, pe plăcuțe de lut, pe hârtie manuală (realizată la atelierul muzeal) și pe hârtie industrială, diferite texte și acte vechi.

Proiectul „Un film la muzeu”

O altă modalitate de utilizare a resurselor muzeistice o reprezintă programul săptămânal de cinematecă, pentru toate categoriile de public. Proiectul promovează filmul istoric și documentar, ca mijloc de cunoaștere a istoriei, de cunoaștere interculturală. Cinemateca CLIO a muzeului asigură săptămânal proiecții de film istoric și documentar, precum și programe tematice (dezbateri, comentarii)
https://www.nationalmuseum.md/ro/news/archive/inscrie_te_la_proiectele_de_educatie_si_divertisment/

În loc de concluzii – P.S.

Utilizarea instrumentarului muzeal la orele de istorie este oportună și actuală. Implicarea surselor muzeistice la orele de istorie duce la creșterea interesului tinerei generații față de trecut, extinzând spațiul de colaborare și de instruire între diferite entități sociale, culturale. Cercetarea demonstrează corelarea dintre diferite arii de cercetare științifică în raport cu sursele muzeale și implicarea lor în demersul didactic contemporan.

Bibliografie

1. Allard, M. & Lefebvre, B. (2001), *La formation en muséologie et en éducation muséale à travers le monde*. Éditions Multi Mondes.
2. Allard, M., Boucher, S. & Forest, L. (1994), *The museum and the school*. McGill Journal of Education/Revue des sciences de l'éducation de McGill, 29 (002).
3. Reynolds, R. (2016), *Museums and design education: looking to learn, learning to see*. Routledge.
4. Andrei, R. (2005), *Pedagogia muzeală – programe și strategii*, în *Revista Muzeelor*, nr.3,
http://www.revistamuzeelor.ro/arhpdf/2005_03_23.pdf

5. Carnall, M.; CookBeth, B. (2010), *The Virtual Museum*, în Cook, Rebecca Reynolds,

https://books.google.md/books?hl=ro&lr=&i d=zsUFDAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq =Carnall,+Mark%3B+CookBeth,+Beth,+20 10,+The+Virtual+Museum,+%C3%AEn+C ook,+Rebecca+Reynolds&ots=L1FR17zlbA &sig=ll1Q51k73- 7sFZYpWdFWwnmTfjs&redir_esc=y#v=on epage&q&f=false

6. Boda, Gh. (2018), *Educația muzeală ca formă de educație non-formală*, Tyragetia 25 , s.n., vol. XII [XXVII], nr. 2, 2018, pp. 25-30.

7. Cojocariu, V.; Barabaș, N.; Mitocaru, V. (1998), *Pedagogie muzeală*, Ministerul Culturii, Centrul de Perfecționare și Formare a Personalului din Instituțiile de Cultură, București.

8. Hooper-Greenhill, E. (2001), *L'éducation et le musée en perpétuelle métamorphose*, Allard,

9. Cucos, C. (2013), *Pedagogia muzeală – statut, obiective, valențe practice*

<http://www.constantincucos.ro/2013/11/pedagogia-muzeala-statut-obiective-valente-practice>

10. Hooper-Greenhill, E. (2007), *Museums and education: Purpose, pedagogy, performance*. Routledge.

11. Jacobi, D., & Coppey, O. (1995), *Introduction-Museum and Education:*

Beyond Consensus, Finding Partnership.Culture & Museums, 7 (1), pp. 10-22,

https://www.persee.fr/doc/pumus_1164-5385_1995_num_7_1_1053

12. Murgoci, M. (2005), „*Muzeele și educația pentru adulți*”, în *Revista Muzeelor*, nr. 4, 2005, http://www.revistamuzeelor.ro/arhpdf/2005_04_01.pdf

11. Stradling, R. (2014), *Multiperspectivitatea în predarea istoriei /Un Ghid Pentru Profesori / Editura Universitară București, 2014, http://www.ise.ro/wp-content/uploads/2013/10/Multiperspectivitatea-in-predarea-istoriei.pdf*

13. *The Museum and the School* (1996), McGill Journal of Education, vol. 29, No. 2 (Spring); Allard, Michel; Larouche, Marie-Claude; Lefebvre, Bernard; Meunier, Anik; Vadeboncoeur, Guy, 1996,

14. *La visite au Musee* (1996)//Réseau, volume 27, n. 4, décembre 1995-janvier 1996, pp. 14-19, / <http://www.unites.uqam.ca/grem/>

15. Zbucea, A. (2006a), „*Educația formală și informală în muzeu*”, în *Revista Muzeelor*, nr.1, http://www.revistamuzeelor.ro/arhpdf/2006_01_05.pdf

16. Zbucea, A., (2006b), „*Educatorul fără manual*”, în *Revista Muzeelor*, nr. 4, http://www.revistamuzeelor.ro/arhpdf/2006_04_01.pdf

17. Галкина Т.В. (2010), Музейная педагогика: Коммуникативный феномен экскурсии как базовой музейно-педагогической формы//Вестник Томского государственного педагогического университета. 2010. №4. С.63-67. URL:

<http://cyberleninka.ru/article/n/muzeynaya-pedagogika-kommunikativnyy-fenomen-ekskursii-kak-bazovoy-muzeyno-pedagogicheskoy-formy>

18. Галкина Т.В. (2011), Основы классификации музейно-педагогических форм в российских музеях//Вопросы музеологии. 2011. №2. С. 145-152. URL:

<http://cyberleninka.ru/article/n/osnovy-klassifikatsii-muzeyno-pedagogicheskikh-form-v-rossiyskih-muzeyah>

19. Якуба Е.П. (2015), Социокультурные практики школьного музея в системе культурного образования, с. 285 - 289//Проблемы культурного образования: материалы V всеросс. заоч. науч.-практ. конф. 25 мая 2015 г./Мин. обр. и науки Челяб. обл.; Челяб. ин-т перепод. и пов. квалификации работников образования; под ред. В. М. Кузнецова, С.Н. Трошкова. – Вып. 12. – Челябинск: «Край Ра» 2015. – 296 с.

20. Столяров, Б.А. (2004), Музейная педагогика. История, теория, практика: Учеб. пособие/Б.А. Столяров. – М.: Высш. шк., 2004 – 216 с.

21. Юхневич М.Ю. (2001), Я поведу тебя в музей: Учеб. пособие по музейной педагогике. М., 2001.

Вопросы музеологии/под ред. Медведевой Е.Б.//Научно-практический журнал «Музей». 2013. №9. С. 76-83. UTL:

<http://www.panor.ru/list/muzey201309/muzey/assets/basic-html/page76.html>